

УДК 347.73

Емілія ДМИТРЕНКО

Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана,
професор кафедри публічного та міжнародного права,
доктор юридичних наук, професор
emiliadmitrenko@gmail.com
ORCID: 0000-0002-1469-052X

**ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ В УКРАЇНІ:
НА ПРИКЛАДІ ФІНАНСУВАННЯ ВИДАТКІВ
НА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ**

<http://doi.org/10.23939/law2025.45.047>

© Дмитренко Е., 2025

У статті розглядаються проблеми правового регулювання публічних фінансів в Україні. Метою статті є аналіз зазначених питань на прикладі фінансування соціального захисту військовослужбовців. Із використанням аналізу, синтезу, порівняльно-правового, тлумачення, статистичного та інших методів виявлено прогалини законодавства, зокрема Закону України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей”. Запропоновано уточнити визначення поняття “соціальний захист військовослужбовців” (стаття 1) із зазначенням ролі фінансового забезпечення.

Розглянуто різні категорії військовослужбовців та членів їхніх сімей, яким коштом Державного бюджету України надаються пільги, компенсації і гарантії. З метою належного їх фінансування обґрунтовано доцільність удосконалення статей 3, 11 та 16 аналізованого Закону.

За допомогою аналізу окремих рішень Конституційного Суду України акцентовано увагу на тому, що Закон про Державний бюджет України не може зупиняти дії інших законів України щодо обсягу пільг, компенсацій і гарантій, в тому числі й військовослужбовців. Інакше це призводить до фактичного їх скасування, звуження змісту й обсягу.

Окреслено коло проблем фінансування грошового та пенсійного забезпечення військовослужбовців через невідповідність їх розмірів загальноєвропейським соціальним стандартам. Запропоновано, зокрема, встановити єдині підходи перерахунку пенсій військовослужбовцям у статті 63 Закону України “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб”.

З’ясовано проблеми фінансування забезпечення житлом військовослужбовців та членів їхніх сімей. Визначено способи їх вирішення: запровадити прозору цифрову автоматизовану систему квартирної обліку; прийняти нормативний акт про сучасні механізми фінансування цього напрямку.

Основними одержаними висновками є визначення шляхів удосконалення Закону України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей” і

окремо – фінансування грошового, пенсійного та житлового забезпечення військово-службовців та членів їхніх сімей.

Ключові слова: публічні фінанси, правове регулювання, військовослужбовці, соціальний захист, соціальні гарантії, фінансове забезпечення, видатки на соціальний захист, бюджет, фінансова безпека.

Постановка проблеми. Одним із напрямів соціальної політики держави був і залишається соціальний захист громадян України, адже людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека відповідно до Конституції України визнаються найвищою соціальною цінністю. Зміст і спрямованість діяльності держави визначають права і свободи людини та громадянина, в тому числі й право на соціальний захист. Його змістом є забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, у старості, а також в інших випадках, передбачених законом [1, статті 3, 46].

Держава насамперед має забезпечувати соціальний захист громадян, які потребують такого захисту з огляду на особливості їхньої діяльності. Мовиться, зокрема, про громадян України, які перебувають на службі у Збройних силах України та в інших військових формуваннях, правоохоронних та розвідувальних органах, а також членів їхніх сімей.

Реалізація військовослужбовцями права на соціальний захист здійснюється через видатки із публічних фондів коштів (Державного бюджету України, місцевих бюджетів, Пенсійного фонду України, Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю та інших). Однак зазначені видатки не повною мірою спроможні забезпечити його реалізацію. Причинами цього є як неналежне фінансування видатків на ці цілі через обмежені фінансові можливості держави (зокрема, в умовах дії режиму воєнного стану), так і недосконале правове регулювання суспільних відносин у цій сфері, яке не повною мірою відповідає стандартам права країн Європейського Союзу (далі – ЄС). А тому, формуючи сучасну вітчизняну систему соціального захисту військовослужбовців із урахуванням загальноєвропейських норм і стандартів, доцільно вдосконалити законодавство у цій сфері, зокрема механізм здійснення видатків на ці цілі. Оскільки ці та інші питання недостатньо висвітлені у науковій літературі, то їх розгляд є важливим та актуальним.

Аналіз дослідження проблеми. Окремі аспекти проблематики соціального захисту військовослужбовців були предметом дослідження таких учених, як: В. Буряк, О. Клименко, Т. Миськевич, П. Пилипенко, Г. Чепурко та інших. Сформульовані у статті результати ґрунтуються також на рішеннях Конституційного Суду України. Однак недостатня розробленість цієї проблематики із урахуванням сучасних викликів, її актуальність зумовлюють потребу у проведенні подальших досліджень цієї теми.

Метою статті є аналіз проблем правового регулювання публічних фінансів в Україні (на прикладі фінансування соціального захисту військовослужбовців).

Виклад основного матеріалу. Потреба у соціальному захисті військовослужбовців зумовлена їх участю у захисті суверенітету і територіальної цілісності України, забезпеченні її економічної та інформаційної безпеки, які є найважливішими функціями держави. Реалізуючи цей напрям соціальної політики, держава спрямовує свою діяльність на встановлення системи правових і соціальних гарантій, що забезпечують реалізацію конституційних прав і свобод, задоволення матеріальних і духовних потреб військовослужбовців відповідно до особливого виду їхньої службової діяльності, статусу в суспільстві, підтримання соціальної стабільності у військовому середовищі. Зазначена діяльність держави відповідно до статті 1 Закону України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей” від 20 грудня 1991 року № 2011-ХІІ (далі – Закон № 2011-ХІІ) й охоплюється поняттям “соціальний захист військовослужбовців” та передбачає реалізацію

права на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, у старості, а також в інших випадках, передбачених законом [2, стаття 1]. Аналізуючи це визначення, маємо зауважити, що реалізація заходів із соціального захисту військовослужбовців потребує відповідного фінансового забезпечення, що доцільно відобразити у визначенні, яке аналізується, додавши в кінці статті 1 таке речення. “Реалізація військовослужбовцями права на соціальний захист здійснюється через видатки із публічних фондів коштів”.

Відповідно до норми статті 1² Закону України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей” від 20 грудня 1991 року № 2011-ХІІ (далі – Закон № 2011-ХІІ), військовослужбовці користуються усіма правами і свободами людини та громадянина, гарантіями цих прав і свобод. Вони закріплені в Конституції України та законах України, з урахуванням особливостей, встановлених Законом № 2011-ХІІ та іншими законами [2, стаття 1²].

Аналізуючи питання, яке є предметом дослідження, важливо розуміти, яким категоріям військовослужбовців та членів їхніх сімей надаються пільги, компенсації і гарантії коштом Державного бюджету України. Внаслідок аналізу статті 3 Закону № 2011-ХІІ ми визначили такі їх групи.

Насамперед це військовослужбовці, які проходять військову службу: 1) на території України; 2) за її межами (у тому числі на території держави-агресора, під час їхньої безпосередньої участі у здійсненні та (або) забезпеченні здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв’язку із збройною агресією проти України. Зазначені військовослужбовці, як передбачено законодавством, мають належати до Збройних сил України; до інших утворених відповідно до законів України військових формувань; до правоохоронних органів спеціального призначення; до державних органів спеціального призначення з правоохоронними функціями; до Служби зовнішньої розвідки України; до розвідувального органу Міністерства оборони України; до розвідувального органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону; до Державної служби спеціального зв’язку та захисту інформації України [2, стаття 3]. Однак (коли мовиться про фінансування соціального захисту військовослужбовців) доцільно було б у Законі № 2011-ХІІ деталізувати окремих зазначених суб’єктів, які можуть виступати водночас і розпорядниками бюджетних коштів (“інші військові формування”, “правоохоронні органи спеціального призначення”, “державні органи спеціального призначення з правоохоронними функціями”).

Важливо, що норми Закону № 2011-ХІІ поширюються на соціальний захист й інших категорій військовослужбовців та членів їхніх сімей, а саме:

- на військовослужбовців, які стали особами з інвалідністю внаслідок захворювання, пов’язаного з проходженням військової служби, чи внаслідок захворювання після звільнення їх з військової служби, пов’язаного з проходженням військової служби, та членів їхніх сімей;

- на членів сімей військовослужбовців, які загинули, померли чи пропали безвісти.

Проблемним питанням є недосконале законодавство щодо встановлення певної групи інвалідності та виплати одноразової грошової допомоги, передбаченої пунктом 4 статті 16³ Закону № 2011-ХІІ. У зв’язку з цим варто підтримати підхід В. Я. Бурака, П. Д. Пилипенка та внести зміни до зазначеної норми про єдину умову набуття права на соціальний захист на випадок інвалідності – встановлення факту її настання як результату проходження військової та іншої прирівняної до неї служби, незалежно від того, чи цей факт встановлено на момент звільнення чи після цього [3, с. 374].

І, насамкінець, соціальному захисту відповідно до норм Закону № 2011-ХІІ також підлягають:

- військовозобов’язані та резервісти, призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори, і члени їхніх сімей;

- члени добровольчих формувань територіальних громад під час їхньої участі у заходах підготовки добровольчих формувань територіальних громад, а також виконання ними завдань територіальної оборони України.

Варто зазначити, що останню категорію осіб було долучено лише у 2022 році на підставі Закону України “Про основи національного спротиву” від 16 липня 2021 року № 1702-IX, який було введено в дію з 1 січня 2022 року [4, п. 1 Прикінцевих і Перехідних положень].

Водночас треба звернути увагу на те, що дія Закону № 2011-XII не поширюється на деяких військовослужбовців та членів їхніх сімей, а, отже, вони не підлягають соціальному захисту відповідно до цього Закону. Йдеться про членів сімей військовослужбовців, військовозобов’язаних та резервістів, які загинули чи померли під час проходження військової служби (зборів), проходження служби у резерві внаслідок: а) вчинення ними кримінального чи адміністративного правопорушення; б) вчинення дій у стані алкогольного, наркотичного або токсичного сп’яніння; в) навмисного заподіяння собі тілесного ушкодження. Також дія аналізованого Закону не поширюється на іноземців та осіб без громадянства, які проходять військову службу у ЗСУ (крім положень, що стосуються грошового забезпечення та надання відпусток військовослужбовцям). Останнє положення вбачається таким, що потребує змін у контексті розширення напрямів соціального захисту цієї категорії осіб.

Отже, особливістю фінансування соціального захисту військовослужбовців (у зв’язку із зазначеним) є те, що їм надання визначених законом пільг, гарантій та компенсацій зумовлено особливим характером військової служби, яка пов’язана із захистом Вітчизни [2, стаття 1¹]. Окрім того, на них поширюється важлива конституційна гарантія статті 22 Конституції України про недопущення скасування чи звуження змісту і обсягу прав та свобод людини і громадянина під час прийняття нових законів або внесення змін до чинних законів.

Щодо останньої конституційної норми, то має місце її порушення, зокрема щорічними законами про Державний бюджет України, про що не раз було констатовано у Рішеннях Конституційного Суду України. Наприклад, у Рішенні від 9 липня 2007 року № 6-рп/2007 (справа про соціальні гарантії громадян) було наголошено, що законодавством України (частиною 2 статті 95 Конституції України) визначено вичерпний перелік правовідносин, які повинні регулюватися законом про Державний бюджет України. У зв’язку з цим Конституційний Суд України дійшов висновку, що цей закон відповідно до статей 1, 3, частини 2 статті 6, частини 2 статті 8, частини 2 статті 19, статей 21, 22, пункту 1 частини 2 статті 92, частин 1-3 статті 95 Конституції України не може:

- скасовувати (змінювати) обсяг прав і обов’язків, пільг, компенсацій і гарантій, передбачених іншими законами України;
- зупиняти дії інших законів України щодо надання пільг, компенсацій і гарантій;
- вносити зміни до інших законів України;
- встановлювати інше (додаткове) правове регулювання відносин, ніж передбачено законами України [5, абзаци 4–6, 8 пункту 4, абзац 1 пункту 5 мотивувальної частини].

Подібні положення містяться в Рішеннях Конституційного Суду України від 22 травня 2008 року № 10-рп/2008, від 26 грудня 2011 року № 20-рп/2011, від 20 грудня 2016 року № 7-рп/2016 та ін.

Так, у Рішенні Конституційного Суду України від 22 травня 2008 року № 10-рп/2008 (справа щодо предмета та змісту закону про Державний бюджет України) було зроблено висновок, що зупинення на 2008 рік Законом України “Про Державний бюджет України на 2008 рік” дії окремих норм правових актів, внесення до деяких актів змін і доповнень та визнання законів такими, що втратили чинність, призвело до фактичного скасування чи звуження змісту і обсягу прав та свобод людини і громадянина. Ба більше, у зв’язку із зазначеним, окремі положення Закону України “Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України” були визнані неконституційними та втратили чинність з дня ухвалення Конституційним Судом України цього Рішення [6, пункт 7 мотивувальної частини, пункт 5 резолютивної частини]. Подібні положення містяться в Рішеннях Конституційного Суду України від 26 грудня 2011 року № 20-рп/2011, від 20 грудня 2016 року № 7-рп/2016 та інших.

Незважаючи на Рішення Конституційного Суду України, зазначена проблема буде і в 2025 році у зв’язку із зупиненням Законом України “Про Державний бюджет України на 2025 рік” від 19

листопада 2024 року № 4059-IX дії окремих норм щодо безоплатного забезпечення санаторно-курортним лікуванням або одержання компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування. Зокрема, це стосується учасників бойових дій та осіб, прирівняних до них, осіб з інвалідністю внаслідок війни, учасників війни, сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, Захисників і Захисниць України, яким надання такої пільги передбачено Законом України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII [7, пункт 3 Прикінцевих положень].

Невід’ємним складником соціального захисту військовослужбовців є механізм фінансування їх грошового та пенсійного забезпечення. Законодавство, яке регулює ці питання, також потребує подальшого вдосконалення з огляду на прагнення України вступити до ЄС. Під час реформування цієї сфери доцільно розв’язати з-поміж інших такі проблеми: дисбаланс між задекларованими в законодавстві зобов’язаннями держави щодо надання пільг і виплат та її фінансовими можливостями [8, с. 12]; часткова ратифікація Україною Європейської соціальної хартії; невідповідність загальноєвропейським соціальним стандартам норм законодавства України про розмір пенсій та інших соціальних виплат і пільг [9, с. 239]. У цьому ж сенсі доцільно вдосконалити й окремі норми постанови Кабінету Міністрів України “Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім’ям під час дії воєнного стану” від 28 лютого 2022 р. № 168 та встановити єдині підходи перерахунку пенсій військовослужбовцям у статті 63 Закону України “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб” від 9 квітня 1992 року № 2262-XII.

Зазначені та інші питання фінансового забезпечення соціального захисту військовослужбовців набувають особливої важливості та актуальності в умовах дії режиму воєнного стану. Це стосується насамперед захисту військовослужбовців, які стали особами з інвалідністю внаслідок захворювання, пов’язаного з проходженням військової служби. Соціальний захист цих осіб потребує фінансового забезпечення не лише передбачених законом пільг та гарантій, а насамперед фінансування заходів їх адаптації до мирного життя.

Відповідно до результатів дослідження, проведеного з 15 по 25 січня 2024 року Українським ветеранським фондом “Актуальні потреби та бачення можливостей для кар’єрного і професійного зростання ветеранів”, програму психологічної підтримки на початок 2024 року отримувало лише 4,3 % респондентів, а 20,4 % опитаних виявили невдоволення щодо психологічної реабілітації і лише 13,8 % засвідчили, що отримують медико-реабілітаційні послуги. Держава коштами Державного бюджету забезпечує безкоштовне лікування та реабілітацію лише військових, тоді як члени їхніх сімей, перебуваючи з ними під час заходів посттравматичної реабілітації, оплачують витрати на проживання власним коштом. За даними опитування, 32,9 % респондентів хотіли б мати спільну програму психологічної підтримки [10]. Із урахуванням зазначеного потребує доповнення Закон № 2011-XII у частині фінансування заходів на реабілітацію і членів сімей (якщо вони супроводжують військових чи ветеранів).

Ще однією проблемою є низький рівень забезпечення житлом військовослужбовців та членів їхніх сімей. До чинників, які її зумовили і які визначені у Державній антикорупційній програмі на 2023–2025 роки, можна зарахувати: брак прозорих та сучасних процедур ведення обліку осіб, які потребують поліпшення житлових умов; невідповідність правового регулювання у цій сфері сучасним потребам суспільства; неефективність чинної системи житлового забезпечення військовослужбовців [11].

На нашу думку, ще одним чинником є те, що держава з огляду на нестачу фінансових ресурсів неспроможна гарантувати передбачене законодавством забезпечення військовослужбовців безкоштовним житлом. А тому ця норма потребує конкретизації із урахуванням реалій сьогодення. Окрім того, трапляється неефективне використання бюджетних коштів, передбачених на будівництво та придбання житла для військовослужбовців. Це, зокрема, підтвердив проведений Рахунковою палатою аудит ефективності використання бюджетних коштів, виділених Міністерству оборони України

на будівництво (придбання) житла для військовослужбовців ЗСУ за 2020–2021 роки, під час якого встановлено, що Міністерство оборони України за цей період не забезпечувало ефективного управління майже 2,4 млрд грн бюджетних коштів, передбачених на зазначені цілі. Зокрема, майже 47 % з них (понад 1,1 млрд грн) було витрачено на придбання комерційного житла та виплату компенсацій, а не на закінчення будівництва (реконструкції) житлових будинків, що є більш економічно вигідним. Водночас 609,3 млн грн бюджетних асигнувань не використано (перерозподілено на інші видатки) [12]. Для розв'язання цих та інших проблем доцільно поряд із запровадженням прозорої цифрової автоматизованої системи квартирного обліку військовослужбовців розробити окремий нормативний акт щодо сучасних механізмів забезпечення житлом військовослужбовців. Зокрема, в ньому передбачити можливість часткової компенсації військовослужбовцям витрачених ними власних коштів на придбання житла.

Висновки. За результатами здійсненого аналізу проблем правового регулювання публічних фінансів (на прикладі фінансування соціального захисту військовослужбовців в Україні) можна зробити такі висновки.

Потреба у соціальному захисті військовослужбовців зумовлена їхньою участю у захисті суверенітету і територіальної цілісності України, забезпеченні її економічної та інформаційної безпеки через встановлення для них системи правових і соціальних гарантій, які мають сприяти задоволенню матеріальних, духовних та інших потреб цієї категорії громадян та членів їхніх сімей.

Держава забезпечує реалізацію права на соціальний захист громадян, які перебувають на службі у ЗСУ, інших військових формуваннях, правоохоронних та розвідувальних органах, а також членів їхніх сімей через видатки із публічних фондів коштів, які не повною мірою спроможні забезпечити реалізацію військовослужбовцями цього права через такі причини: обмежені фінансові можливості держави (зокрема, в умовах дії режиму воєнного стану); недосконале правове регулювання суспільних відносин у цій сфері через його невідповідність стандартам права країн ЄС.

Формуючи сучасну вітчизняну систему соціального захисту військовослужбовців із урахуванням загальноєвропейських норм і стандартів та з огляду на роль фінансового забезпечення у соціальному захисті військовослужбовців, доцільно:

1) вдосконалити Закон № 2011-XII: з у статті 1 поняття “соціальний захист військовослужбовців” доповнити вкінці реченням: “Реалізація військовослужбовцями права на соціальний захист здійснюється через видатки із публічних фондів коштів” (ст. 1); деталізувати окремих, зазначених у статті 3, суб’єктів, які можуть виступати водночас і розпорядниками бюджетних коштів (“інші військові формування”, “правоохоронні органи спеціального призначення”, “державні органи спеціального призначення з правоохоронними функціями”); доповнити статтю 11 нормою у частині фінансування заходів на реабілітацію і членів сімей (якщо вони супроводжують військових); поширити на іноземців та осіб без громадянства, які проходять військову службу у ЗСУ, надання окремих пільг (стаття 3); додати у пункт 4 статті 16^а норму про єдину умову набуття права на соціальний захист на випадок інвалідності – встановлення факту її настання як результату проходження військової (іншої прирівняної до неї служби), незалежно від того, чи цей факт встановлено на момент звільнення чи після цього;

2) забезпечити дотримання Рішень Конституційного Суду України про те, що Закон про Державний бюджет України не може скасовувати (змінювати) обсяг прав і обов’язків, пільг, компенсацій і гарантій, передбачених іншими законами України, зупиняти дію інших законів України щодо надання пільг, компенсацій і гарантій, вносити зміни до інших законів України, встановлювати інше (додаткове) правове регулювання відносин, ніж передбачено законами України, оскільки це призводить до фактичного скасування (звуження) змісту і обсягу прав та свобод військовослужбовців;

3) удосконалити фінансування грошового та пенсійного забезпечення військовослужбовців шляхом: прийняття норм про відповідність між задекларованими в законодавстві зобов’язаннями

держави щодо надання пільг і виплат та її фінансовими можливостями, про відповідність загально-європейським соціальним стандартам розміру пенсій та інших соціальних виплат і пільг, у тому числі під час дії режиму воєнного стану; ратифікації (повністю) Європейської соціальної хартії; встановлення єдиних підходів перерахунку пенсій військовослужбовцям;

4) з метою розв'язання проблем фінансування забезпечення житлом військовослужбовців та членів їхніх сімей запровадити прозору цифрову автоматизовану систему квартирної обліку військовослужбовців, розробити окремий нормативний акт щодо сучасних механізмів фінансування цього напрямку, зокрема через часткову компенсацію військовослужбовцям витрачених ними власних коштів на придбання житла.

Маємо надію, що внесення змін до законодавства України сприятиме соціальному захисту військовослужбовців та членів їхніх сімей. А це забезпечить захист суверенітету і територіальної цілісності України.

Окремими напрямками подальших досліджень можуть бути такі: фінансово-правовий механізм соціального захисту військовослужбовців, правове регулювання фінансування грошового та пенсійного забезпечення військовослужбовців, правове регулювання фінансування забезпечення житлом військовослужбовців та членів їхніх сімей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. *База даних “Законодавство України” / ВР України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Дата звернення: 22.12.2024).
2. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20 грудня 1991 року № 2011-ХІІ. *База даних “Законодавство України” / ВР України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text> (Дата звернення: 22.12.2024).
3. Пилипенко П. Д., Буряк В. Я. (2024). Гарантії соціального захисту осіб з інвалідністю як складова службового правового статусу. *Аналітично-порівняльне правознавство*. № 4. С. 371–378.
4. Про основи національного спротиву: Закон України від 16 липня 2021 року № 1702-ІХ. *База даних “Законодавство України” / ВР України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#n318> (Дата звернення: 25.12.2024).
5. Рішення Конституційного Суду України від 9 липня 2007 року № 6-рп/2007 (справа про соціальні гарантії громадян). *База даних “Законодавство України” / ВР України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0a6p710-07#Text> (Дата звернення: 24.12.2024).
6. Рішення Конституційного Суду України від 22 травня 2008 року № 10-рп/2008 (справа щодо предмета та змісту закону про Державний бюджет України). *База даних “Законодавство України” / ВР України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-08#Text> (Дата звернення: 24.12.2024).
7. Про Державний бюджет України на 2025 рік: Закон України від 19 листопада 2024 року № 4059-ІХ. *База даних “Законодавство України” / ВР України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4059-20#Text> (Дата звернення: 26.12.2024).
8. Миськевич Т. (2019). Реформування системи надання соціальних послуг в Україні. *Громадська думка про правотворення*. № 4 (169). С. 12–16.
9. Дмитренко Е. С., Дмитренко Ю. П. (2022). Особливості фінансового, правового та організаційного забезпечення соціального захисту громадян в умовах євроінтеграції України. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. Т. 3 (44). С. 234–242.
10. Клименко О., Чепурко Г. Проблеми соціальної адаптації ветеранів в Україні. URL: https://isnasu.org.ua/porpsi/010_Klymenko_Chepurko_-_Problemy_veteraniv.php (Дата звернення: 25.12.2024).
11. Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 4 березня 2023 року № 220. *База даних “Законодавство України” / ВР України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text> (Дата звернення: 26.12.2024).
12. Про розгляд Звіту про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, виділених Міністерству оборони України на будівництво (придбання) житла для військовослужбовців Збройних Сил України: Рішення Рахункової палати від 24 травня 2022 року № 11-2. *База даних “Законодавство України” / ВР України*. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2022/11-2_2022/R_RP_11-2_2022.pdf (Дата звернення: 26.12.2024).

REFERENCES

1. **Konstytutsiia Ukrainy** [Constitution of Ukraine] vid 28 chervnia 1996 roku. Baza danyh “Zakonodavstvo Ukrainy” / VR Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Accessed: 22.12.2024). [In Ukrainian].
2. **Pro sotsialnyi i pravovyi zakhyst viiskovosluzhbovtziv ta chleniv yikh simei** [About social and legal protection of military personnel and their family members]: Zakon Ukrainy vid 20 hrudnia 1991 roku. No. 2011-XII. Baza danyh “Zakonodavstvo Ukrainy” / VR Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text> (Accessed: 22.12.2024). [In Ukrainian].
3. Pylypenko, P. D., Buriak, V. Ia. (2024). **Harantii sotsialnoho zakhystu osib z invalidnistiu yak skladova sluzhbovoho pravoho statusu** [Guarantees of social protection of persons with disabilities as a component of official legal status]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo [Analytical and comparative jurisprudence]*. No. 4. P. 371–378. [In Ukrainian].
4. **Pro osnovy natsionalnoho sprotyvu** [On the foundations of national resistance]: Zakon Ukrainy vid 16 lypnia 2021 roku. No. 1702-IX. Baza danyh “Zakonodavstvo Ukrainy” / VR Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#n318> (Accessed: 25.12.2024). [In Ukrainian].
5. **Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy** [Decision of the Constitutional Court of Ukraine] vid 9 lypnia 2007 roku. No. 6-rp/2007) (sprava pro sotsialni harantii hromadian) [the case about social guarantees of citizens]. Baza danyh “Zakonodavstvo Ukrainy” / VR Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0a6p710-07#Text> (Accessed: 24.12.2024). [In Ukrainian].
6. **Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy** [Decision of the Constitutional Court of Ukraine] vid 22 travnia 2008 roku. No. 10-pn/2008 (sprava shchodo predmeta ta zmistu zakonu pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy [case regarding the subject and content of the Law on the State Budget of Ukraine]. Baza danyh “Zakonodavstvo Ukrainy” / VR Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-08#Text> (Accessed: 24.12.2024). [In Ukrainian].
7. **Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2025 rik** [About the State Budget of Ukraine for 2025]: Zakon Ukrainy vid 19 lystopada 2024 roku. No. 4059-IX. Baza danyh “Zakonodavstvo Ukrainy” / VR Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4059-20#Text> (Accessed: 26.12.2024). [In Ukrainian].
8. Myskevych, T. (2019). **Reformuvannia systemy nadannia sotsialnykh posluh v Ukraini** [Reforming the system of providing social services in Ukraine]. *Hromadska dumka pro pravotvorennia [Public opinion on law-making]*. No. 4 (169). P. 12–16. [In Ukrainian].
9. Dmytrenko, E. S., Dmytrenko, Yu. P. (2022). **Osoblyvosti finansovoho, pravovoho ta orhanizatsiinoho zabezpechennia sotsialnoho zakhystu hromadian v umovakh yevrointehratsii Ukrainy** [Peculiarities of financial, legal and organizational provision of social protection of citizens in the conditions of European integration of Ukraine]. *[Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky Financial and credit activity: problems of theory and practice]*. T. 3 (44). P. 234–242. [In Ukrainian].
10. Klymenko, O., Chepurko, H. **Problemy sotsialnoi adaptatsii veteraniv v Ukraini** [Problems of social adaptation of veterans in Ukraine]. Retrieved from: https://isnasu.org.ua/popsci/010_Klymenko_Chepurko_-_Problemy_veteraniv.php (Accessed: 25.12.2024). [In Ukrainian].
11. **Pro zatverdzhennia Derzhavnoi antykoruptsiinoi prohramy na 2023–2025 roky** [On the approval of the State anti-corruption program for 2023–2025]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 4 bereznia 2023 roku. No. 220. Baza danyh “Zakonodavstvo Ukrainy” / VR Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text> (Accessed: 26.12.2024). [In Ukrainian].
12. **Pro rozghliad Zvitu pro rezultaty audytu efektyvnosti vykorystannia koshtiv derzhavnoho biudzhetu, vydilenykh Ministerstvu oborony Ukrainy na budivnytstvo (prydbannia) zhytla dlia viiskovosluzhbovtziv Zbroinykh Syl Ukrainy** [On consideration of the Report on the results of the audit of the effectiveness of the use of state budget funds allocated to the Ministry of Defense of Ukraine for the construction (purchase) of housing for servicemen of the Armed Forces of Ukraine]: Rishennia Rakhunkovoi palaty vid 24 travnia 2022 roku. No. 11–2. Baza danyh “Zakonodavstvo Ukrainy” / VR Ukrainy. Retrieved from: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2022/11-2_2022/R_RP_11-2_2022.pdf (Accessed: 26.12.2024). [In Ukrainian].

Дата надходження статті: 13.01.2025 р.

Emilia DMYTRENKO

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman,
Professor of the department of public and international law,

Dr. habil. (Law), Professor
emiliadmitrenko@gmail.com
ORCID: 0000-0002-1469-052X

**PROBLEMS OF LEGAL REGULATION PUBLIC FINANCES IN UKRAINE:
ON THE EXAMPLE OF FINANCING EXPENDITURES
FOR SOCIAL PROTECTION OF MILITARY SERVANTS**

The article examines the problems of legal regulation of public finances in Ukraine. The purpose of the article is to analyze these issues using the example of financing social security for military personnel. With the use of analysis, synthesis, comparative legal, interpretation, statistical and other methods, gaps in the legislation were identified, in particular the Law of Ukraine “On Social and Legal Protection of Servicemen and Members of Their Families”. It is proposed to clarify the definition of the concept of “social protection of military personnel” (Article 1) with an indication of the role of financial support.

Various categories of servicemen and their family members, who are provided with benefits, compensations and guarantees at the expense of the State Budget of Ukraine, were considered. In order to properly finance them, the expediency of improving Articles 3, 11 and 16³ of the analyzed Law is substantiated.

Through the analysis of individual Decisions of the Constitutional Court of Ukraine, attention is focused on the fact that the Law on the State Budget of Ukraine cannot stop the actions of other laws of Ukraine regarding the scope of benefits, compensations and guarantees, including those of military personnel. Otherwise, it leads to their actual cancellation, narrowing of content and scope.

The circle of problems of financing the monetary and pension provision of military personnel due to the non-compliance of their sizes with European social standards is outlined. It is proposed, in particular, to establish uniform approaches to the calculation of pensions for military personnel in Article 63 of the Law of Ukraine “On pension provision of persons discharged from military service and certain other persons”.

The problems of financing the provision of housing for servicemen and their family members have been clarified. Ways to solve them have been determined: introduce a transparent digital automated apartment accounting system; to adopt a normative act on modern financing mechanisms in this direction.

The main conclusions obtained are the determination of ways to improve the Law of Ukraine “On Social and Legal Protection of Servicemen and Members of Their Families” and separately – financing of monetary, pension and housing support for servicemen and members of their families.

Keywords: public finances, legal regulation, military personnel, social protection, social guarantees, financial support, social protection expenditures, budget, financial security.